

BENAZIR BHUTTONING HUKUMATLARI DAVRIDA AYOLLAR MASALASI

Tursunmurodova Marjona Abduvali qizi

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Tarix fakulteti talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Benazir Bhuttoning Pokiston Bosh vaziri sifatida faoliyati davomida ayollar uchun yaratilgan siyosiy, ijtimoiy va huquqiy imkoniyatlar tahlil qilinadi. Maqolada ayollarning siyosiy hayotdagi ishtirokini rag'batlantirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash hamda ayollarning huquqiy maqomini mustahkamlashga qaratilgan islohotlar yoritilgan. Shuningdek, Benazir Bhuttoning ayollar huquqlarini kengaytirishdagi tashabbuslari va ularning Pokiston jamiyatiga ta'siri baholanadi.

Kalit so'zlar: ayollar huquqlari, siyosiy islohotlar, ijtimoiy tenglik, huquqiy maqom, ayollar ta'limi, ayollar salomatligi

Abstract

This article analyzes the political, social, and legal opportunities created for women during Benazir Bhutto's tenure as Prime Minister of Pakistan. It highlights reforms aimed at encouraging women's participation in political life, promoting social equality, and strengthening the legal status of women. The article also evaluates Bhutto's initiatives to expand women's rights and their impact on Pakistani society.

Keywords: women's rights, political reforms, social equality, legal status, women's education, women's health

Аннотация

В данной статье анализируются политические, социальные и правовые возможности, созданные для женщин во время премьерства Беназир Бхутто в Пакистане. Освещаются реформы, направленные на поощрение участия женщин в политической жизни, обеспечение социального равенства и

укрепление правового статуса женщин. Также рассматриваются инициативы Бхутто по расширению прав женщин и их влияние на пакистанское общество.

Ключевые слова: права женщин, Политические реформы, Социальное равенство, Правовой статус, Образование женщин, Здоровье женщин

Kirish

Benazir Bhutto – musulmon dunyosida birinchi bo‘lib bosh vazirlik lavozimini egallagan ayol sifatida tarixda muhim o‘rin egallaydi. Uning faoliyati Pokistonda nafaqat siyosiy tizimning, balki ijtimoiy va gender tengligi bo‘yicha yondashuvlarning ham o‘zgarishiga sabab bo‘ldi. Ushbu tadqiqotda Benazir Bhuttoning 1988-1990 va 1993-1996-yillardagi bosh vazirlik davrida ayollar uchun yaratilgan imkoniyatlar, ayniqsa, ularning siyosiy ishtiroki, ta'limga bo‘lgan huquqi va zo‘ravonlikka qarshi kurash borasidagi siyosiy qarorlar tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Benazir Bhutto hokimiyatni ikki muddat 1988–1990-yillar va 1993–1996-yillar boshqargan davrida ayollar masalasiga alohida e'tibor qaratdi. U o'z hayoti davomida gender tengligi masalasida ko'plab muammolarga uchragani uchun bu masalaga alohida e'tibor qaratdi. Shuningdek, ayollarning iqtisodiy erkinligiga e'tibor qaratdi, bu Pokistonda birinchi Ayollar bankining tashkil etilishiga olib keldi.¹ Bank ayollarga, ayniqsa o'z biznesini boshlagan ayollarga iqtisodiy imkoniyatlar berishni maqsad qilgan. Iqtisodiy masalada ko'zlangan maqsad qashshoqlikni kamaytirish uchun ayollarga kasbga o'qitish dasturi va kredit tizimi orqali yordam berish edi. Ishchi kuchida Benazir Bhutto imkoniyatlar tengligini xohlardi, shuning uchun u ish joylarida ayollar uchun kvota qoidalarini oldi. Benazir Begum Raana Liaquat Ali Xonni Sind gubernatori, Ashraf Abbosiyni Milliy Assambleya spikeri o'rinbosari, Kaniz Fotima Yusufni Islomobod universiteti prorektori etib tayinladi, shunda ayollar ma'muriy lavozimlarda mas'ul bo'lishlari mumkin edi. Bular mamlakatdagi muhim lavozimlar edi va ayollar birinchi marta

¹ Vays, A. (1990). Women and Politics in Pakistan: A Case Study of Benazir Bhutto. Lahore: Vanguard Publishers.

bu lavozimlarga erishdilar. Shuningdek, uning davrida Pokiston xalqaro aviakompaniyasida birinchi ayol uchuvchi tayinlangan. Ayollarning moddiy ahvolini yuksaltirishga ahamiyat berdi, shuning uchun u ayollarning kasbiy qobiliyatini oshiruvchi dasturlar tayyorladi. Benazir Bhutto pokistonlik ayollarni hayotning barcha sohalarida erkaklar bilan tenglashtirishga harakat qildi. Benazir Bhutto davrida ayollar jamiyatda ko'proq ko'rinardi. Ayollar kasaba uyushmalarida qatnashdilar va ular ommaviy axborot vositalarining senzurasini olib tashlash orqali ommaviy axborot vositalarida ko'rindi. Benazir ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish uchun turli imkoniyatlar yaratdi.

Benazir Bhutto huquqiy sohada ayollar uchun ham imkoniyatlar yaratdi. Konstitutsiyada ayniqsa islomiy davlatda ayollarning huquqlari cheklangan edi. Islomlashuv qonunlariga norozilik bildirgan pokistonlik ayollar konstitutsiyani o'zgartirishga Benazir Bhuttoga ishonishgan. Ayollarga nisbatan kamsitishni kamaytirish uchun konstitutsiyani o'zgartirishga harakat qildi. Hatto u qonunlarni o'zgartirishga urinishgan bo'lsa ham, diniy guruhlar va qarshiliklar tufayli uning imkoniyatlari cheklangan edi. Benazir Bhutto BMT va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda ayollar huquqlari bo'yicha deklaratsiyalarni qo'llab-quvvatladi. 1995-yilda u Pekinda ayollar huquqlari bo'yicha konferensiyada Pokiston nomidan qatnashdi va gender tengligi masalasida aniq maqsadlarni belgilab berdi.²

U Pokistonda ayollarning siyosatdagi mavqeini yaxshilash uchun ayollarga qarshi to'siqlarni kamaytirishni xohladi, chunki u siyosatda faol bo'lishga harakat qilganda ko'p to'siqlarga duch kelgan. U siyosiy sohada kamsitishlarga duch keldi, masalan, ulamolar uning jinsi tufayli uning etakchiligini ma'qullamadi.³ Benazir Bhutto 1988-yildagi saylovdan keyin vazirlar mahkamasini tashkil qilgan bo'lsa-da, u ayollarga 43 ta vazirlikdan 5 tasini ayollarga berdi. Bu ayollarni siyosatda faollashtirishda muhim qadamlardan biri bo'ldi. Ayollarni muhim vazirlik lavozimlariga tayinlash orqali u gender tengligi masalasini amalda tatbiq etdi. Ikkinchi muddat hokimiyatga kelganidan keyin ham ayollar masalasiga alohida e'tibor qaratdi. Bu safar u xotin-qizlar huquqlari borasida bir qancha ijobiy o'zgarishlarni joriy qildi. 1996-yili

² Bhutto, B. (1995). Address at the Fourth World Conference on Women, Beijing, China. United Nations Archive

³ Azeem, M. (2020). Benazir Bhutto and Women Empowerment in Pakistan. Journal of Political Studies, Vol. 27, No. 2.

International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences

Hosted online from New York, USA

Website: econfseries.com

2nd August, 2025

tashkil etilgan Jahon yetakchi ayollar kengashining asoschilaridan biriga aylanadi, ayollarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risidagi konvensiyani imzolaydi. Shuningdek, hukumat xodimlari orasida ayollarning ko'payishini qo'llab-quvvatlaydi. Jinoyat yoki zo'ravonlik haqida xabar beruvchi xotin-qizlar o'zini xavfsiz his qilishi uchun ayol politsiyachilar faoliyatini yo'lga qo'yadi. 1994–1995-yillar Oliy sudida ilk bor ayol sudyalari ish boshlaydi.

Uning davrida ayollar ta'limi va sog'liqni saqlash tizimida ham ko'plab islohotlar o'tkazildi. Ayollar salomatligi sohasidagi islohotlari tahsinga loyiq. Ayollar sog'lig'ini muhofaza qilish bo'yicha dasturlar ishga tushirildi. Tug'ruq xavfsizligini ta'minlash va onalik o'limi darajasini kamaytirish uchun ko'plab qishloq joylarida sog'liqni saqlash markazlari ochildi. Malakali hamshira va akusher-kalar tayyorlash dasturlari kengaytirildi. Bu ayollarni sog'liqni saqlash tizimiga faol jalb etishga xizmat qildi. Oilani rejalashtirishni targ'ib qiluvchi kampaniyalar o'tkazildi. Ayollarga kontraseptiv vositalar va ularni ishlatish bo'yicha ma'lumotlar taqdim etila boshlandi. Reproktiv salomatlikka oid muammolarni yoritishga qaratilgan sog'lomlashtirish dasturlari ishlab chiqildi. Emizikli bolalar va onalarni qo'llab-quvvatlash siyosati olib borildi. Ona va bola salomatligini muhofaza qilish milliy dasturlari orqali immunizatsiya (emlash) kampaniyalari keng miqyosda amalga oshirildi. UNICEF kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda bolalar o'limini kamaytirish maqsadida bir qancha tashabbuslar amalga oshirildi.⁴ Qizlar uchun ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish asosiy masala sifatida qaraldi. Qishloq joylarda qizlar maktablari soni ko'paytirildi. Davlat tomonidan ayollar ta'limini rag'batlantirish uchun stipendiyalar ajratildi. Qizlar maktabiga borishini rag'batlantirish maqsadida ota-onalar uchun kompensatsiyalar taklif qilindi. Ayollarni o'qituvchilikka jalb qilish ishlari keng olib borildi. Qishloq joylarida ayollar o'zlarini erkin his qilishlari uchun ayol o'qituvchilar soni oshirildi. Ayollar uchun pedagogika kollejlari qabul kvotalari kengaytirildi. Kattalar ta'limi va savodsizlikka qarshi kurash siyosati olib borildi. Ayollar uchun kechki maktablar va savodxonlik kurslari tashkil qilindi. Kattalar savodsizligini kamaytirishga qaratilgan

⁴ UNICEF. (1995). Maternal and Child Health Report: South Asia Focus. New York: United Nations Children's Fund.

International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences

Hosted online from New York, USA

Website: econfseries.com

2nd August, 2025

milliy kampaniyalar olib borildi, bunda ayollar asosiy maqsadli guruh bo'ldi.⁵ Benazir Bhutto shuningdek, ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash olib bordi. Benazir Bhutto o'z nutqlarida va siyosiy dasturlarida oilaviy zo'ravonlik, majburiy nikohlar va kamsitilish holatlariga qarshi qat'iy choralar ko'rishni taklif qilgan. 1994-yilda ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi markaz tashkil etildi, bu markaz huquqiy yordam va psixologik maslahatlar bilan ta'minlagan.

Xulosa

Benazir Bhuttoning bosh vazirlik faoliyati Pokiston tarixida ayollar huquqlari, imkoniyatlari va siyosiy ishtirokini kengaytirishga qaratilgan dastlabki keng ko'lamli harakatlar davri bo'ldi. Garchi u duch kelgan siyosiy to'siqlar va patriarxal ijtimoiy tizim uning barcha rejalarini to'liq amalga oshirishiga imkon bermagan bo'lsa-da, uning tashabbuslari musulmon mamlakatlarida ayollarning siyosiy yetakchi sifatida shakllanishiga yo'l ochdi. Bugungi kunda ham Benazir Bhuttoning merosi nafaqat Pokistonda, balki butun musulmon olamida ayollar huquqlari kurashining ramziga aylangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vays, A. (1990). Women and Politics in Pakistan: A Case Study of Benazir Bhutto. Lahore: Vanguard Publishers.
2. Shafqat, S. (1996). Civil-Military Relations in Pakistan: From Zulfikar Ali Bhutto to Benazir Bhutto. Boulder, CO: Westview Press.
3. Azeem M. (2020). Benazir Bhutto and Women Empowerment in Pakistan. Journal of Political Studies, Vol. 27, No. 2.
4. UNICEF. (1995). Maternal and Child Health Report: South Asia Focus. New York: United Nations Children's Fund.
5. Bhutto, B. (1995). Address at the Fourth World Conference on Women, Beijing, China. United Nations Archive.

⁵ Shafqat, S. (1996). Civil-Military Relations in Pakistan: From Zulfikar Ali Bhutto to Benazir Bhutto. Boulder, CO: Westview Press.